

УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»**

ПРОГРАМА

вступного випробування для здобуття ступеня доктора

філософії

галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальністю 051 «Економіка»

(Демографія, економіка праці, соціальна економіка і

політика)

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Передмова
Зміст програми:

Розділ I

Програма вступного іспиту

Програма розроблена відповідно до програм навчальних курсів:

економіка праці і соціально-трудові відносини

ринок праці

управління соціальним розвитком

Розділ II

Перелік питань та категорій, що виносяться на іспит

ПЕРЕДМОВА

Аспірантура в ДВНЗ «Університет банківської справи» є важливою складовою частиною системи вищої освіти і головною формою підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів. Аспіранти за визначеною спеціальністю повинні оволодіти методологією та методами наукових досліджень, вмінням самостійно здійснювати соціально-економічні дослідження та виконувати педагогічну роботу. Це обумовлює відповідні вимоги до вступників в аспірантуру за спеціальністю 051 «Економіка».

Програма вступного іспиту за спеціальністю 051 «Економіка» розроблена у відповідності до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.11.2015 року № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266».

Мета вступного іспиту за спеціальністю 051 «Економіка» - визначення теоретичного рівня підготовка вступників до аспірантури за обраною спеціальністю. Програма вступного іспиту за вказаним напрямом включає такі дисципліни: економіка праці і соціально-трудова відносини, ринок праці, управління соціальним розвитком.

Питання, які включені до білетів вступного іспиту за спеціальністю 051 «Економіка» сформульовані в межах вимог, які пред'являються до фахівців кваліфікаційного рівня магістр за вказаною спеціальністю.

На іспиті вступник повинен:

- а) об'єктивно та професійно оцінювати демографічні та соціально-економічні процеси, що відбуваються у суспільстві;
- б) розуміти суть і тенденції розвитку соціально-економічних відносин та їх особливості у сфері деморозвитку, трудової діяльності, зайнятості, ринку праці, соціального управління;
- в) аналізувати сучасний стан та перспективи майбутнього розвитку ринку праці України;
- г) уміти розробляти і вирішувати питання теорії і практики соціальної політики держави в умовах ринкової економіки;
- д) знати та вільно володіти основними категоріями, розуміти принципи класифікації основних інструментів у сфері деморозвитку, зайнятості, ринку праці, соціального управління.

Критерії оцінювання знань вступників до аспірантури зі спеціальності 051 «Економіка».

Під час іспитів відповіді вступників до аспірантури оцінюються:

- на **90-100 балів**, якщо основні питання розкриті повно і глибоко; матеріал викладено послідовно і логічно; нормативно-правові акти та наукові джерела охарактеризовані повно; відсутні помилки; висновки та узагальнення достатньо аргументовані; витримані норми української літературної мови;
- на **74-89 бали**, якщо основні питання розкриті недостатньо повно і глибоко; у відповідях на питання допущені незначні помилки; виклад матеріалу недостатньо систематизований і послідовний; висновки та узагальнення аргументовані, але містять окремі неточності; допущені незначні відхилення від норм літературної мови;
- на **60-73 бали**, якщо в засвоєнні програмного матеріалу виявлені суттєві прогалини; основні положення розкриті поверхово; відповідь не ґрунтується на достатньому знанні нормативно-правових актів та наукових джерел; матеріал недостатньо систематизований; допущені помилки; відсутні необхідні елементи аналізу; недостатньо аргументовані висновки; наявні значні відхилення від норм літературної мови;
- на **0-59 бали**, якщо основні питання не розкриті; у відповіді допущені грубі помилки.

РОЗДІЛ I

Програма вступного іспиту за спеціальністю 051 «Економіка»

Тема 1.

Населення, трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства

Населення як демоекономічна категорія. Відтворення населення і його характеристики (показники). Трудові ресурси як соціально-економічна і статистична категорія. Структура людських ресурсів. Економічно активне і економічно неактивне населення. Демографічна криза в Україні та світі.

Трудовий потенціал: сутність, показники, структура. Формування і розвиток трудового потенціалу. Взаємозв'язок показників, що характеризують населення, людські ресурси, трудовий потенціал. Фактори впливу на розвиток трудового потенціалу.

Тема 2.

Людський капітал та концепція людського розвитку

Людський капітал як соціально-економічна категорія. Розвиток і використання людського капіталу. Структурні елементи людського капіталу. Інвестиції в людський капітал.

Концепція людського розвитку: історія та новітні підходи. Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання. Людський розвиток в Україні

Тема 3.

Праця як сфера життєдіяльності та провідний чинник

Сутність категорії "праця" та її характеристики. Роль праці у розвитку людини і суспільства.

Інтелектуалізація праці – визначальна ознака постіндустріального розвитку. Зміст і характер праці. Види праці та їх характеристики.

Еволюція праці як чинника виробництва. Праця і науково-технічний прогрес. Гуманізація праці. Управління суспільною працею.

Тема 4.

Соціально-трудова відносина як система

Поняття системи в економіці та в соціально-трудова сфері. Сторони, суб'єкти і органи соціально-трудова відносин: загальна характеристика, рівні соціально-трудова відносин.

Принципи функціонування системи соціально-трудова відносин.

Характеристика методів регулювання соціально-трудова відносин за умов централізованої планової та ринкової економіки.

Якість трудового життя як узагальнена оцінка відносин у сфері праці.

Формування і регулювання соціально-трудових відносин в умовах ринкової та інноваційної економіки.

Тема 5.

Механізм функціонування системи соціально-трудових відносин: організаційні аспекти

Взаємодія і співробітництво сторін, суб'єктів і органів, що представляють інтереси держави, роботодавців і найманих працівників як основа механізму функціонування системи соціально-трудових відносин.

Держава (органи законодавчої і виконавчої влади) як суб'єкт соціально-трудових відносин. Основні функції та роль держави у становленні досконалих соціально-трудових відносин.

Роботодавці та об'єднання роботодавців, їх завдання, функції та роль у становленні й регулюванні соціально-трудових відносин.

Специфіка соціального діалогу між роботодавцями і найманими працівниками в умовах перехідної економіки.

Наймані працівники в системі соціально-трудових відносин.

Тема 6.

Соціальне партнерство

Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.

Форми соціального партнерства. Нормативно-правова база соціального партнерства в Україні. Соціальне партнерство в організації.

Оцінка стану соціального партнерства в Україні та напрями його розвитку.

Зарубіжний досвід соціального партнерства, сучасні його тенденції розвитку.

Тема 7.

Планування праці

Планування праці, його роль в управлінні людськими ресурсами.

Трудові показники, їх взаємозв'язок і вплив на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Види планів з праці. Планування праці на макро- і мезорівнях.

Показники праці як складова бізнес-плану.

Методи планування трудових показників на рівні підприємства. Розробка планів з продуктивності праці, чисельності персоналу, фонду заробітної плати.

Планування соціального розвитку трудових колективів.

Тема 8.

Організація праці

Сутність, зміст і значення організації праці. Принципи організації праці.

Організація праці на макро- і мезорівнях.

Характеристика складових організації праці на рівні підприємства.
Організація праці на робочому місці. Умови праці: сутність і значення.

Управлінська праця як складова управління людськими ресурсами.

Роль інформації та знань у зміні характеру трудової діяльності. Віртуальна природа господарської діяльності.

Тема 9.

Продуктивність і ефективність праці

Сутність продуктивності праці та її значення для соціально-економічного розвитку суспільства.

Показники і методи виміру продуктивності праці. Умови, чинники і резерви зростання продуктивності праці.

Теоретико-методологічні аспекти ефективності праці. Програмно-цільові методи підвищення продуктивності праці.

Тема 10.

Політика доходів і оплата праці

Структура доходів населення. Номінальні і реальні доходи. Рівень життя: поняття і чинники, що його визначають.

Заробітна плата як соціально-економічна категорія ринкової економіки і основна форма доходів найманих працівників. Чинники, що впливають на рівень і динаміку заробітної плати.

Організація заробітної плати, її елементи і принципи. Характеристика елементів організації заробітної плати на підприємстві.

Тема 11.

Аналіз, звітність і аудит у сфері праці

Значення економічного аналізу в сфері праці.

Сутність і значення аудиту в сфері праці. Напрями, етапи і методи проведення аудиту в сфері праці.

Звітність показників з праці і статистична, оперативна. Зміст і завдання планування й аналізу в соціально-трудої сфері.

Консалтинг у сфері праці. Аудит і контролінг як інструменти вдосконалення соціально-трудої відносин і підвищення ефективності праці

Тема 12.

Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин

Сутність моніторингу соціально-трудової сфери і його концептуальні положення. Завдання моніторингу соціально-трудової сфери і його напрями.

Органи та об'єкти моніторингу соціально-трудової сфери, інформаційна база. Методика вибірки об'єктів дослідження і системи показників моніторингу соціально-трудової сфери.

Тема 13.

Міжнародна організація праці та її вплив на соціально-трудових відносин

Міжнародні акти про економічні, соціальні й культурні права людини.

Міжнародна організація праці (МОП) у сучасному світі: цілі, завдання, структура. Пріоритетні напрями діяльності МОП на сучасному етапі.

Тристороннє представництво в структурі органів МОП. Організація діяльності МОП.

Механізм нормотворчої діяльності МОП. Міжнародний кодекс праці. Характеристика Конвенцій і Рекомендацій МОП.

Застосування міжнародних трудових норм в Україні.

Засади гідної праці – основа співробітництва МОП з Україною. Концепція гідної праці, її елементи. Реалізація проектів МОП в Україні у сфері соціально-трудових відносин

Тема 14.

Міжнародний досвід регулюванню соціально-трудових відносин

Глобалізація світової економіки та її вплив на соціально-трудову сферу. Сучасні світові тенденції розвитку соціально-трудових відносин. Зарубіжний досвід регулювання відносин у сфері зайнятості. Лісабонська стратегія зайнятості.

Актуальні проблеми розвитку соціально-трудових відносин в Україні у контексті світового досвіду.

Тема 15.

Ринок праці в економічній системі, його суть і функції

Поняття «ринок праці», «ринок робочої сили» та «ринок робочих місць». Елементи та види кон'юнктури РП.

Механізм саморегулювання РП. Регульовальна роль попиту та пропозиції на РП. Ціна товару «робоча сила». Класичний аналіз РП.

Механізм функціонування сучасного РП: суб'єкти, об'єкти, цілі,

інструментарій та засоби впливу. Об'єкти державного регулювання на РП.
Функції РП.

Тема 16.

Теоретичні основи аналізу ринку праці

Макроекономічні підходи до вивчення ринку праці. Класичний, неокласичний, кейнсіанський, монетаристський, інституціональний підходи до аналізу РП.

Маркетинговий підхід до вивчення кон'юнктури РП.

Інституційний підхід. Поняття інституту. «Інституційний простір» ринку праці. Формальні та неформальні інститути регулювання ринку праці.

Системний підхід до трактування ринку праці. Основні елементи (підсистеми) ринку праці.

Сегментаційний підхід до вивчення ринку праці. Сегментація РП за різними ознаками: територіальний та професійний підхід; кількісне співвідношення покупців та продавців товару «робоча сила»; умови конкуренції тощо.

Тема 17.

Індивідуальна та сукупна пропозиція на ринку праці

Вузкий та широкий підходи до визначення попиту та пропозиції на РП. Поняття сукупної пропозиції робочої сили.

Джерела сукупної пропозиції робочої сили. Потоки пропозиції робочої сили. Фактори та напрями впливу на обсяги сукупної пропозиції робочої сили. Якісний склад пропозиції робочої сили: за категоріями населення, віком, статтю, професією, кваліфікацією. Регіональний аспект пропозиції робочої сили в Україні.

Тема 18.

Індивідуальний та сукупний попит на робочу силу

Поняття індивідуального попиту на робочу силу. Фактори, що впливають на обсяги індивідуального попиту на робочу силу. Вимоги робочих місць до якості робочої сили.

Короткостроковий та довгостроковий попит на робочу силу. Стан роздержавлення та приватизації економіки України, конверсії оборонних галузей, розвитку інвестиційної діяльності, розвитку малого бізнесу і його вплив на обсяги сукупної пропозиції на ринку праці України.

Тема 19.

Зайнятість населення

Поняття, види та форми зайнятості робочої сили на ринку праці. Концепція повної та глобальної, примусової та добровільної зайнятості.

Закон України «Про зайнятість населення», його зміст, структура і основні розділи.

Самозайнятість як важливий напрям політики держави на РП. Основні напрями само зайнятості.

Організація громадських робіт як засіб запобігання наслідкам прихованого безробіття і елемент програми створення робочих місць. Об'єкти громадських робіт. Організаційне та фінансове забезпечення громадських робіт.

Механізм регулювання зайнятості та ринку праці. Пріоритети і принципи державної політики зайнятості. Сприяння створенню робочих місць. Державні, регіональні програми зайнятості.

Тема 20.

Безробіття, його форми і причини

Безробіття як соціальне явище. Основні види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Фактори безробіття.

Визначення рівня безробіття. Причини неточного виміру рівня безробіття.

Визначення статусу безробітного в Україні.

Закон Оукена. Природна норма безробіття. Безробіття та інфляція.

Напрями державної політики в соціальному захисті безробітних.

Тема 21.

Внутрішньофірмовий ринок праці

Зовнішній і внутрішній ринок праці. Внутрішньофірмовий ринок праці (ВФРП): поняття та його елементи. Особливості функціонування внутрішньофірмового ринку праці.

Пристосування внутрішньофірмового ринку праці до змін на підприємстві. Трудова мотивація працівників підприємства. Способи поліпшення вмотивованості праці.

Тема 22.

Гнучкий ринок праці

Поняття гнучкості та жорсткості РП. Аспекти гнучкості РП: гнучкість витрат на робочу силу, форми зайнятості та режими робочого часу; мобільність робочої сили. Заходи до посилення гнучкості ринку праці.

Гнучкі форми зайнятості на РП: зайнятість з нестандартними режимами робочого часу, нестандартними робочими місцями та організацією праці,

нестандартними організаційними формами.

Нестандартні режими робочого часу: неповний робочий день та його різновиди, гнучкий робочий рік, стислий робочий тиждень, режими гнучкого робочого часу.

Надомна праця. Тимчасовий найм. Фірми тимчасового найму. Мобільність робочої сили.

Тема 23.

Незареєстрований ринок праці.

Сутність та структура незареєстрованого ринку праці. Методи вимірювання незареєстрованого ринку праці та незареєстрованої зайнятості. Масштаби незареєстрованої трудової діяльності в Україні та світі. Роль соціологічних досліджень при вимірюванні незареєстрованої зайнятості.

Тема 24.

Інфраструктура ринку праці

Інститути інфраструктури РП, ступінь їх сформованості на ринку праці України.

Державна служба зайнятості. Основні завдання, функції і структура державної служби зайнятості щодо реалізації політики зайнятості.

Територіальні органи управління зайнятістю та ринками праці при виконавчих структурах місцевої адміністрації та їх функції.

Тема 25.

Профспілки та підприємці на ринку праці

Функції та структура профспілок в Україні. Участь профспілок у регулюванні трудових відносин, сприянні зайнятості, забезпеченні соціального захисту.

Передумови і наслідки економічної діяльності профспілок. Економічна поведінка організацій роботодавців.

Суть, зміст, порядок укладання трудового договору. Соціальне партнерство на ринку праці.

Тема 26.

Інформаційно-аналітичне і наукове забезпечення ринку праці

Кількісний та якісний, статичний та динамічний, об'єктивний та суб'єктивний підходи до вивчення явищ та понять на ринку праці.

Інформаційне забезпечення аналізу та прогнозування стану ринку праці України. Основні методи збору неофіційної інформації для дослідження ринку праці.

Система статистичних показників ринку праці. Основні джерела інформації для визначення обсягів зайнятості в неформальному секторі. Моніторинг ринку праці

Тема 27.

Активна та пасивна політика держави на ринку праці

Активна політика ринку праці: мета, джерела фінансування, регіони поширення та основні напрями. Поліпшення процесу працевлаштування незайнятих громадян або таких, що хочуть змінити роботу. Підготовка та перепідготовка в системі заходів активної політики. Громадські роботи.

Поширеність допомоги по безробіттю. Джерела фінансування допомоги по безробіттю. Розміри допомоги по безробіттю.

Тема 28.

Особливості національного ринку праці

Вплив структурної перебудови народного господарства на формування ринку праці, структуру і форми зайнятості робочої сили, рівень професійної підготовки, рівень соціального захисту найманих працівників, пенсійне забезпечення тощо.

Вплив фінансово-економічної кризи на стан РП в Україні.

Тема 29.

Міжнародний ринок праці.

Світовий ринок праці, його структура та особливості формування, тенденції розвитку. Вхід України у світовий ринок праці. Попит і пропозиція на робочу силу на міжнародному ринку праці. Глобалізація, технологічні зміни і попит на кваліфіковану та некваліфіковану працю. Неповна і вторинна зайнятість у світі. Зайнятість в неформальному секторі економіки.

Фактори і тенденції міжнародної міграції робочої сили. Міграційна політика у країнах світу. Працевлаштування та міграційні орієнтації молоді.

Тема 30.

Ринок праці та ринок освітніх послуг

Ринок освітніх послуг в системі національних ринків. Відповідність та взаємодія ринку освітніх послуг та ринку праці.

Підготовка кваліфікованих кадрів відповідно до потреб економіки країни та регіональних ринків праці. Механізм взаємодії навчальних закладів та підприємств з питань забезпечення підготовки кадрів.

Система професійної орієнтації молоді на професії, в яких є потреби на

ринку праці. Відповідальність роботодавців за використання праці випускників, працевлаштованих за направленням.

Тема 31.

Теоретико-методологічні основи соціального розвитку

Суть і зміст понять: "соціальні потреби", „соціальні процеси” "соціальні відносини", „соціальний розвиток”, „економічний розвиток” "соціальне управління", "соціальна політика", „соціальне планування”, „соціальний бюджет”, „соціальний капітал”, „людський капітал”. Типи соціальних процесів. Соціальна стратифікація суспільства. Соціальне вирівнювання. Соціальна сфера як основа соціального розвитку. Стійкість та прогресивність соціального розвитку.

Тема 32.

Соціальна політика як основа забезпечення соціального розвитку суспільства

Соціальна політика як важлива складова внутрішньої політики держави, її зв'язок з економічною політикою. Мета і специфіка соціальної політики в різних економічних системах. Роль і значення соціальної політики в становленні і розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки та задоволенні соціальних потреб. Основні напрямки соціальної політики та їх характеристика.

Тема 33.

Інститути, інфраструктура і механізми соціально-політичного розвитку

Об'єкти і суб'єкти соціальної політики в економічній системі. Інститути та інфраструктура соціально-політичного розвитку. Соціальна сфера як основа соціально-політичного розвитку. Роль і функції держави та її інститутів у розробці і реалізації соціально-політичного розвитку. Основні моделі соціальної держави.

Причини загострення соціальних проблем на етапі трансформаційних ринкових перетворень і форми їх прояву.

Тема 34.

Нормативно-правове забезпечення соціально-політичного розвитку в Україні

Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної політики. Структура, класифікація і характеристика соціальних нормативів.

Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики та соціально-політичного розвитку в Україні. Нерозв'язані проблеми нормативно-правового забезпечення для розробки та реалізації стратегії і тактики соціальної політики соціально-політичного розвитку в Україні.

Тема 35.

Планування та управління розвитком соціальної сфери

Сутність державного планування розвитку соціальної сфери.

Фінансове забезпечення розвитку соціальної сфери. Зміни в структурі джерел фінансування при переході до ринку. Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери. Нова роль і функції державного і місцевих бюджетів у вирішенні соціальних проблем. Участь підприємців і громадян у фінансуванні розвитку соціальної сфери. Сучасний стан і проблеми розвитку соціальної сфери в Україні.

Тема 36.

Управління соціальним захистом економічно активного населення

Характеристика категорії «економічно-активне населення». Об'єктивна необхідність соціального захисту цієї категорії населення. Мінімальні гарантії в оплаті праці як елементи соціального захисту найманих працівників. Мінімальна заробітна плата, і її місце в системі соціального захисту.

Індексація заробітної плати працюючих. як елемент захисту в умовах інфляції. Компенсація втрати частки заробітної плати в зв'язку з затримкою її виплати. Державні гарантії щодо зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів.

Характеристика інших складових соціального захисту економічно-активного населення (індексація трудових заощаджень, захист інтересів споживачів тощо).

Оцінка сучасного стану соціального захисту економічно-активного населення та нагальні проблеми, що потребують вирішення.

Тема 37.

Управління та врегулювання конфліктів у соціально-трудої сфері

Соціально-трудої конфлікт в системі соціальних протиріч. Суть і різновиди соціально-трудої конфліктів. Методи управління соціально-трудої конфліктами які сприяють їх подоланню.

Переговори та посередництво в вирішенні конфліктів соціально-трудої характеру. Страйки як крайній захід колективних трудових суперечок, їх суть, різновиди і проблеми врегулювання та вирішення.

Соціальне партнерство його примірною функцією в досягненні злагоди і гармонії в суспільстві.

Тема 38.

Організація захисту соціально вразливих категорій населення

Захист соціально вразливих категорій населення як пріоритетний напрямок соціальної політики, соціального розвитку і соціального захисту.

Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення.

Державна молодіжна політика. Гарантії соціального захисту молодих громадян.

Державна допомога сім'ям з дітьми та її види. Форми соціального захисту багатодітних матерів та неповних сімей. Специфічні правові гарантії соціального захисту окремих соціально вразливих верств населення.

Оцінка сучасного стану та пріоритетні напрямки вдосконалення форм захисту соціально вразливих верств населення.

Тема 39.

Захист і соціально-трудова реабілітація інвалідів

Правові засади і основні складові соціального захисту інвалідів.

Пенсійне забезпечення інвалідів. Гарантії працевлаштування інвалідів. Діюча система квотування робочих місць. Розвиток нетрадиційних, гнучких форм зайнятості інвалідів.

Тема 40.

Соціальна нерівність та бідність, шляхи їх подолання в Україні

Соціальна нерівність як результат неякісного управління соціально-економічними перетвореннями та соціальними процесами в Україні. Соціальна стратифікація українського суспільства Роль середнього класу в соціально-політичному розвитку .

Бідність як об'єкт соціальної політики. Поняття і критерії малозабезпеченості, бідності, злиденності. Концепції відносної і абсолютної бідності. Види бідності. Система показників бідності. Причини бідності, склад бідного населення в Україні і в світі. Стратегічні напрями запобігання виникненню бідності.

Тема 40.

Державне пенсійне страхування і недержавне пенсійне забезпечення

Сучасний стан та проблеми реформування пенсійної системи України.

Етапи впровадження пенсійної реформи. Створення трирівневої пенсійної системи. Основні принципи та етапи проведення пенсійної реформи. Структура майбутньої пенсійної системи. Законодавча база пенсійного забезпечення в Україні.

Державне пенсійне страхування його суть і необхідність впровадження в Україні.

Недержавне пенсійне забезпечення та проблеми його запровадження в Україні.

Зарубіжний досвід реформування пенсійної системи.

Тема 41.

Управління соціальним розвитком підприємства

Поняття і правові основи соціального розвитку підприємства. Мета та принципи політики соціального розвитку підприємства. Напрямки соціальної політики підприємства та їх характеристика.

Соціальний пакет і його роль в політиці соціального розвитку підприємства. Роль профспілок в соціальній політиці підприємства: розробка і підписання угод; вплив на формування стратегії розвитку фірми; участь в соціальному плануванні; захист інтересів працюючих тощо.

Тема 42.

Соціальний аудит як інструмент побудови соціальної політики підприємства

Функції політики соціального розвитку підприємства: скорочення конфліктів; поліпшення відносин між роботодавцями і найманими працівниками; залучення нових працівників; створення сприятливого іміджу підприємства в очах громадськості; «прив'язка» персоналу до даної організації.

Соціальне планування в організації та його основні розділи.

Вивчення, аналіз і оцінка соціальної політики підприємства з допомогою соціального аудиту. Види соціального аудиту. Етапи проведення соціального аудиту Соціальна експертиза та соціальний баланс. Реалізація даних соціального аудиту в соціальній політиці підприємства.

Розділ II

Перелік питань, що виносяться на іспит для вступу до аспірантури

1. Населення як демоекономічна категорія.
2. Відтворення населення і його характеристики (показники).
3. Поняття «ринок праці», «ринок робочої сили» та «ринок робочих місць».
4. Елементи та види кон'юнктури ринку праці. Функції ринку праці.
5. Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної політики.
6. Структура, класифікація і характеристика соціальних нормативів.
7. Трудовий потенціал: сутність, показники, структура.
8. Формування і розвиток трудового потенціалу.
9. Фактори впливу на розвиток трудового потенціалу.
10. Поняття, види та форми зайнятості робочої сили на ринку праці.
11. Закон України «Про зайнятість населення», його зміст, структура і основні розділи.
12. Типи соціальних процесів.
13. Соціальна стратифікація суспільства. Соціальне вирівнювання.
14. Людський капітал як соціально-економічна категорія.
15. Розвиток і використання людського капіталу.
16. Структурні елементи людського капіталу.
17. Інвестиції в людський капітал.
18. Макроекономічні підходи до вивчення ринку праці.
19. Класичний, неокласичний, кейнсіанський, монетаристський, інституціональний підходи до аналізу ринку праці.
20. Соціальна політика як важлива складова внутрішньої політики держави, її зв'язок з економічною політикою.
21. Мета і специфіка соціальної політики в різних економічних системах.
22. Концепція людського розвитку: історія та новітні підходи.
23. Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання.
24. Людський розвиток в Україні
25. Інституційний підхід до вивчення ринку праці.
26. Формальні та неформальні інститути регулювання ринку праці.
27. Системний підхід до трактування ринку праці.
28. Об'єкти і суб'єкти соціальної політики в економічній системі.
29. Причини загострення соціальних проблем на етапі модернізації українського суспільства і форми їх прояву.
30. Сторони, суб'єкти і органи соціально-трудова відносин: загальна характеристика, рівні соціально-трудова відносин.
31. Принципи функціонування системи соціально-трудова відносин.

32. Вузький та широкий підходи до визначення попиту та пропозиції на ринку праці.
33. Поняття сукупної пропозиції робочої сили.
34. Джерела сукупної пропозиції робочої сили.
35. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики та соціально-політичного розвитку в Україні.
36. Характеристика основних чинних законодавчих і нормативних актів, що регулюють соціальні відносини.
37. Держава, роботодавці та об'єднання роботодавців, наймані працівники в системі соціально-трудових відносин.
38. Завдання, функції та роль держави, роботодавців та найманих працівників у становленні й регулюванні соціально-трудових відносин.
39. Поняття індивідуального попиту на робочу силу.
40. Фактори, що впливають на обсяги індивідуального попиту на робочу силу.
41. Короткостроковий та довгостроковий попит на робочу силу
42. Сутність державного планування розвитку соціальної сфери.
43. Фінансове забезпечення розвитку соціальної сфери.
44. Зміни в структурі джерел фінансування розвитку соціальної сфери при переході до ринку.
45. Соціальне партнерство: роль у функціонуванні ринкової економіки, форми, нормативно-правова база в Україні.
46. Оцінка стану соціального партнерства в Україні та напрями його розвитку
47. Безробіття як соціальне явище. Основні види безробіття.
48. Фактори безробіття. Визначення рівня безробіття. Визначення статусу безробітного в Україні.
49. Об'єктивна необхідність соціального захисту економічно-активного населення.
50. Мінімальні гарантії в оплаті праці як елементи соціального захисту найманих працівників.
51. Мінімальна заробітна плата, і її місце в системі соціального захисту.
52. Демографічні процеси. Народжуваність. Демографічні проблеми сім'ї. Здоров'я, смертність і тривалість життя.
53. Зовнішній і внутрішній ринок праці. Внутрішньофірмовий ринок праці: поняття та його елементи.
54. Особливості функціонування внутрішньофірмового ринку праці.
55. Соціально-трудовий конфлікт в системі соціальних протиріч. Суть і різновиди соціально-трудових конфліктів.
56. Методи управління соціально-трудовими конфліктами які сприяють їх подоланню.
57. Демографічна ситуація в Україні: особливості та напрями розвитку.

58. Поняття гнучкості та жорсткості ринку праці.
59. Гнучкі форми зайнятості на ринку праці.
60. Надомна праця.
61. Тимчасовий найм.
62. Мобільність робочої сили.
63. Захист соціально вразливих категорій населення як пріоритетний напрямок соціальної політики, соціального розвитку і соціального захисту.
64. Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення.
65. Сутність продуктивності праці та її значення для соціально-економічного розвитку суспільства.
66. Показники і методи виміру продуктивності праці.
67. Умови, чинники і резерви зростання продуктивності праці.
68. Сутність та структура незареєстрованого ринку праці.
69. Методи вимірювання незареєстрованого ринку праці та незареєстрованої зайнятості
70. Масштаби незареєстрованої трудової діяльності в Україні та світі.
71. Оцінка сучасного стану та пріоритетні напрямки вдосконалення форм захисту соціально вразливих верств населення.
72. Гарантії соціального захисту молодих громадян.
73. Державна допомога сім'ям з дітьми та її види.
74. Форми соціального захисту багатодітних матерів та неповних сімей.
75. Структура доходів населення.
76. Номінальні і реальні доходи.
77. Рівень життя: поняття і чинники, що його визначають.
78. Заробітна плата - основна форма доходів найманих працівників.
79. Інститути інфраструктури ринку праці, ступінь їх сформованості на ринку праці України.
80. Основні завдання, функції і структура державної служби зайнятості щодо реалізації політики зайнятості.
81. Соціальна нерівність як результат неякісного управління соціально-економічними перетвореннями та соціальними процесами в Україні.
82. Соціальна стратифікація українського суспільства.
83. Роль середнього класу в соціально-політичному розвитку.
84. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці.
85. Сутність, значення, напрями, етапи і методи проведення аудиту.
86. Звітність показників з праці.
87. Консалтинг у сфері праці.
88. Функції та структура профспілок в Україні.
89. Участь профспілок у регулюванні трудових відносин, сприянні зайнятості,

- забезпеченні соціального захисту.
90. Передумови і наслідки економічної діяльності профспілок.
 91. Бідність як об'єкт соціальної політики.
 92. Концепції відносної і абсолютної бідності. Види бідності.
 93. Система показників бідності. Причини бідності.
 94. Сутність моніторингу соціально-трудової сфери.
 95. Завдання моніторингу соціально-трудової сфери і його напрями.
 96. Органи та об'єкти моніторингу соціально-трудової сфери, інформаційна база.
 97. Активна політика ринку праці: мета, джерела фінансування, основні напрями.
 98. Поліпшення процесу працевлаштування незайнятих громадян.
 99. Підготовка та перепідготовка в системі заходів активної політики. Громадські роботи.
 100. Сучасний стан та проблеми реформування пенсійної системи України.
 101. Створення трирівневої пенсійної системи. Державне пенсійне страхування його суть і необхідність впровадження в Україні.
 102. Недержавне пенсійне забезпечення та проблеми його запровадження в Україні.
 103. Соціально-трудові відносини: еволюція поняття, сучасне розуміння. Види, типи та рівні соціально-трудових відносин.
 104. Соціальна нерівність та бідність, шляхи їх подолання в Україні
 105. Засади гідної праці – основа співробітництва МОП з Україною.
 106. Концепція гідної праці, її елементи.
 107. Реалізація проектів МОП в Україні у сфері соціально-трудових відносин.
 108. Трудовий потенціал: сутність, показники, структура.
 109. Формування і розвиток трудового потенціалу. Концепція загальнодержавної цільової соціальної програми збереження і розвитку трудового потенціалу України на період до 2017 року.
 110. Міжнародна організація праці та її вплив на соціально-трудові відносини.
 111. Соціальний захист економічно активного населення.
 112. Політика держави щодо соціального захисту внутрішньо переміщених осіб із зони АТО.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бараник З.П. Статистика ринку праці: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 167 с.
2. Боборикін С. В. Гнучкість ринку праці: системний підхід [Електронний ресурс] / С. В. Боборикін. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vpu/Ekon/2008_6/37.pdf.
3. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навч. посібник. – 2-ге вид. – К.: Знання-Прес, 2001. – 313 с.
4. Бондаренко М. Зайнятість населення в умовах фінансової кризи //Правовий тиждень. - 2008. - № 45.
5. Васильченко В. С. Державне регулювання зайнятості / В. С. Васильченко. –
6. К. : КНЕУ, 2003. – 289 с. Волкова О.В. Ринок праці: [навчальний посібник] – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.
7. Генкин Б.М. Экономика и социология труда: учеб. для вузов / Б.М.Генкин. – 7-е изд., доп. – М.: Норма, 2007.
8. Гідна праця – основа соціального добробуту та економічного прогресу [Електронний ресурс] : Програмна резолюція VI З'їзду Федерації професійних спілок України. Додаток 1 до постанови VI З'їзду ФПУ від 24.03.2011 № 6з-7. – Режим доступу : http://www.fpsu.org.ua/images/stories/images/2011/April/070411/dodatok1_rezol_s.doc.
9. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку // Україна: аспекти праці. – 2010. - №7. - С.3-8.
10. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 559 с.
11. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2007. – 559 с.
12. Грішнова О.А. Людський розвиток: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 308 с.
13. Дікон Боб та ін. Глобальна соціальна політика / Міжнар.орг. й майбутнє соц. добробуту / Пер. з англ. Олійник та інші.- К.: Основи, 1999.- 346 с.
14. Гриненко А. М. Соціальна політика. Навч. посіб. – К.: Ви-тво КНЕУ, 2004. – 309 с.
15. Зінкевич Н. Тенденції українського ринку праці під впливом світової фінансової кризи // Україна: аспекти праці. – 2010. - №3. - С.10-15.
16. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред. Є.П. Качана. – К., 2008. - 407 с.
17. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Видав. Центр “Академія”, 2002. – 952 с.
18. Есинова Н.И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: учебное пособие. – К.: Кондор. – 2003 г. – 462с.

- 19.Ляш О.І., Гринкевич С.С. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / О.І.Ляш, С.С.Гринкевич. – К.: Знання, 2010. – 476 с.
- 20.Інтеграція України та Росії в європейський трудовий простір: монографія / Г.Багратян, І.Кравченко, О.Гулевич, Д.Вассіліу; за ред. д-ра екон. наук, проф. Г.А. Багратяна, д-ра екон. наук, проф. І.С.Краченко. – К.: УБС НБУ, 2010. – 172 с.
- 21.Калинкина С.Ю. Управление рынком труда: Автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.2005 / Челябинский гос. ун-т. – Челябинск, 1995. – 22 с.
- 22.Карпіщенко О.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2006.- 264с.
- 23.Ковальов В.М., Рижков В.С. та ін. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Навчальний посібник /За ред. В.М.Ковальова. – К.:Центр навчальної літератури, 2006. - 256с.
- 24.Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 230 с.
- 25.Колот А.М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку: монографія / А.М.Колот. – К.: КНЕУ, 2010. – 251 с.
- 26.Колпаков В.М. Маркетинг персоналу :[Навч. посіб. для студ. серед. і вищ. навч. закл.] – К.: МАУП, 2006. – 408 с.
- 27.Лібанова Е.М. Ринок праці: Навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
- 28.Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз (колективна монографія) / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007.– 367 с.
- 29.Мазурок П., Шахно А. Особливості формування соціально-інституційного ринку праці у трансформаційній економіці України// Україна: аспекти праці. – 2010. - №1. - С.3 - 10.
- 30.Макаренко О.І. Оцінка рівня тіньової складової ринку праці в Україні // Вісник Запорізького національного університету №1(5), 2010. – с. 159-164.
- 31.Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: Пер. с англ.: В 2 т. – М.: Республика, 1992. – Т. 1. – 399 с.
- 32.Мандибура В. О. Тіньова економіка України та напрямки законодавчої стратегії її обмеження /В.О. Мандибура – К. : Парламентське вид-во, 2006. – 135 с.
- 33.Маршавін Ю. Генеза ринку праці України // Україна: аспекти праці. – 2010. - №2.-С.14 -19.
- 34.Маршалл А. Принципы экономической науки: Пер. с англ.: В 3 т.– М.: Прогресс, 1993.– Т.2. – 310 с.
- 35.Міжнародна організація праці (МОП) підготувала звіт про глобальні тренди зайнятості в 2013 році [Електронний ресурс] : GlobalEmploymentTrends 2013.

- Режим доступу : <http://ndl-sd.ipk-dszu.kiev.ua>. Моторна І.
36. Дистанційна зайнятість в умовах глобалізації економіки та соціально-економічні вигоди від її використання // Україна: аспекти праці. - 2008. - №3. - С.6 - 12.
37. Напрями детінізації економіки України, подолання прихованої зайнятості та отримання заробітної плати в «конвертах» [Електронний ресурс] : Інформаційна записка / Міністерство праці та соціальної політики України. Державна установа «Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин». – Луганськ, 2010. – 16 с. – Режим доступу : www.lir.lg.ua/t_e.doc.
38. Напрями оптимізації системи прогнозування попиту та пропозиції робочої сили [Електронний ресурс] : аналітична записка. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
39. Нова якість соціальної політики: чотири стратегічних напрямки соціальних реформ [Електронний ресурс] : Виступи Президента України на розширеному засіданні Кабінету Міністрів / Центр перспективних соціальних досліджень.
40. Методика визначення обсягів зайнятості у неформальному секторі економіки України [Електронний ресурс] : Наказ Держкомстату від 29.02.2000 № 73. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2000/73/metod.htm.
41. Міністерства соціальної політики України Огаренко В.М., Малахова Ж.Д. Соціологія праці: Навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2005.- 304с.
42. Одегов Ю., Руденко Г. Внутренний рынок труда в системе социально-трудова отношений // Вопр. економіки. – 2004. – № 3. – С. 105-114.
43. Павловська О.В. Регулювання ринку праці: фінансово-економічний механізм. Монографія. К.: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», 2001. – 272 с.
44. Петрова І. Л. Ринок праці: процес сегментації: монографія. — К.: УДПУ, 1996. — 178 с.
45. Петрова Т. Ринок освітніх послуг і ринок праці: проблеми взаємозв'язку та взаємодії // Україна: аспекти праці. - 2006. - №4. - С.12 -19.
46. Петрова І. Л. Український ринок праці у соціальному вимірі євроінтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/poliscnua/47.ss-25876542>.
47. Петюх В.М. Ринок праці: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1999. – 288 с.
48. Попов С. В. Правове регулювання зайнятості населення на міжнародному та європейському рівні // Форум права. - 2008. - № 2. - С. 410-414.
49. Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2013.

– 576 с.

50. Причина дисбалансу між потребами ринку праці і пропозицією – у відсутності системи прогнозування та планування [Електронний ресурс] / ZN.UA, 15 вересня 2011 р. – Режим доступу : <http://dt.ua/SOCIETY.html>.
51. Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення [Електронний ресурс] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 18. – Ст. 247. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/799-17>.
52. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття [Електронний ресурс] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.
53. Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення [Електронний ресурс] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 18. – Ст. 247. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/799-17>.
54. Про зайнятість населення [Електронний ресурс] : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://pravo.ligazakon.ua>.
55. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності [Електронний ресурс] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 22. – Ст. 216. – Режим доступу : <http://pon.ck.ua/13-zakon1.html>.
56. Про профспілки, їх права та гарантії діяльності [Електронний ресурс] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397. – Режим доступу : <http://pon.ck.ua/13-zakon1.html>.
57. Про стан виробництва в Україні та участь профспілок у вдосконаленні виробничої політики [Електронний ресурс] : Постанова Президії професій-них спілок України від 16.02.2012 №П-10-9. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.49527.0>
59. Рашкевич Ю.М. Студент – Університет – Ринок праці: пряма чи трикутник? – Спосіб доступу: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/241-student-universitet-rinok-praci-prama-chi-trikutnik.html>
60. Регіональні ринки праці: аналіз та прогноз / Садова Уляна, Семів Любов. Редкол.: відповідальний редактор академік НАН України М.І.Долішній. – Львів, 2000. – 264 с.
61. Рекомендації учасників «круглого столу» на тему «Про практику застосування Закону України “Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності” від 22 червня 2012 року № 5026-VI» [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу: http://www.fpsu.org.ua/images/images/2013/April/220413/rekomend_220413.doc.
62. Системні вади ринку праці України та пріоритети його реформування. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2010. – 47 с.
 63. Соціальний звіт за 2012 [Електронний ресурс] / Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: mlsp.kmu.gov.ua/document/152068/2012.doc
 64. Смирнов С.Н., Сидорина Т.Ю. Социальная политика: Учебное пособие. – М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2004.—432 с.
 65. Соціальне партнерство на ринку праці України / Ю.М.Маршавін (керівник авторського колективу), С.В.Бакуменко, В.М.Данюк, О.С.Зінченко, А.М.Колот, Н.В.Мартиненко: Навчальний посібник.-К.,1998.-152с.
 66. Социальная политика: Учебник/ Под общ ред.Н.Ф.Волгина.-М.: Издательство “Экзамен”, 2006.-736 с.
 67. Терещенко О. Перспективи розвитку зайнятості в Україні за адаптації структури економіки до членства СОТ // Україна: аспекти праці. – 2008. - №5. - С.20 -24.
 68. Типовий колективний договір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shakhtarsk-trud.at.ua/trud/tipovoi_kol_dogovor.doc.
 69. Трудове право : підручник / за ред. В. В. Жернакова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2012. – 496 с.
 70. Трудовий потенціал і зайнятість: теоретичні основи та регіональні особливості / Долішній М.І., Злупко С.М. та інш. – Ужгород: Карпати, 1997. – С.192.
 71. Холостова Е.И. Социальная политика- Учеб. пособие -М.: ИНФРА-М, 2001. - 204с.
 72. Шаров О.І., Проблеми і перспективи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: Матеріали четвертої Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: Дон НУЕТ, 2009.– С. 18-21.
 73. Шевченко Л.С. Ринок праці: сучасний економіко-теоретичний аналіз: Монографія. – Харків: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2007. – 336 с.
 74. Шевчук В. Ринок праці як інструмент регулювання освітньої галузі у сфері підготовки висококваліфікованої робочої сили // Україна: аспекти праці. – 2010. - №2. - С.20-25.
 75. Шевчук П.І. Соціальна політика. – Львів: Світ, 2004.-400 с.
 76. Шляхи підвищення ролі профспілкових організацій у захисті інтересів найманих працівників [Електронний ресурс] / Відділ стратегій розвитку громадянського суспільства та соціальних відносин. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/november08/11.htm>.